

CREDINȚA **4** ORTODOXĂ

Învățătura despre Dumnezeu

Lucrare tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

Mitropolia Moldovei și Bucovinei
DOXOLOGIA
Iași, 2009

Ce este Simbolul credinței sau „Crezul”?

Simbolul credinței sau Crezul este înfățișarea pe scurt a învățaturii pe care creștinul trebuie să o cunoască, să o primească cu credință și să o mărturisească.

Cum se numește acest Simbol de credință?

Simbolul de credință se numește niceo-constantinopolitan sau de la Niceea și Constantinopol.

Cine a alcătuit acest Simbol de credință, unde și de ce?

Acest Simbol de credință a fost alcătuit de primele două Sinoade ecumenice: cel de la Niceea, în anul 325, și cel de la Constantinopol, în anul 381. Cel dintâi, prin cei 318 Sfinți Părinți care au luat parte la el, a statornicit primele șapte articole, care se ocupă cu învățătura despre Dumnezeu-Tatăl și despre Dumnezeu-Fiul întrupat pentru a noastră mântuire, adică despre Domnul nostru Iisus Hristos Mântuitorul, și erau îndreptate mai ales împotriva rătăcirii ereticului Arie și a partizanilor lui, care susțineau lucruri defăimătoare și umilitoare despre Fiul lui Dumnezeu. Al doilea Sinod ecumenic, prin cei 150 de Sfinți Părinți, a statornicit ultimele cinci articole, care se ocupă cu învățătura despre Dumnezeu – Sfântul Duh, Sfânta Biserică, Sfintele Taine, învierea morților și viața veșnică; aceste din urmă cinci articole erau îndreptate mai ales împotriva ereticului Macedonie și a partizanilor lui, care susțineau lucruri batjocoritoare despre Sfântul Duh. Simbolul de credință niceo-constantinopolitan a fost recunoscut, întărit și recomandat ca cea mai înaltă autoritate și normă de credință în Biserică, de toate sinoadele ecumenice următoare.

Înaintea Simbolului de credință niceo-constantinopolitan au mai fost alte simboluri de credință?

Aproape fiecare Biserică din orașele mari își avea Simbolul ei de Credință, fiindcă Bisericile nu se puteau lipsi de Simbolul Credinței, care era Catehismul lor, trebuitor pentru lucrarea misionară, înăuntru și în afară. Nu se puteau închipui candidați la Botez fără să știe pe de rost Simbolul credinței. Se cunosc: Simbolul de credință apostolic sau roman, Simbolul de credință al Bisericii din Neocezarea Pontului, Simbolul de credință al Bisericii din Cezarea Palestinei, Simbolul de credință al Bisericii din Alexandria și altele. Aceste Simboluri de credință se deosebeau puțin între ele, după cum aveau să apere credința Bisericii respective de o greșală sau alta a ereziilor; dar ele erau identice în privința ideilor principale pe care le susțineau despre Sfânta Treime, despre mântuirea noastră realizată în Hristos, despre Biserică și Taine. Sinoadele ecumenice din anii 325 și 381 au contopit aceste simboluri de credință locale, le-au întregit și desăvârșit, făcând din toate unul singur, pe care l-au dăruit Bisericii creștine, comoară prețioasă pentru totdeauna.

Câte articole are Simbolul de credință?

Simbolul de credință are 12 articole:

I. Cred întru unul Dumnezeu, Tatăl Atotțiitorul, Făcătorul cerului și al pământului, văzutele tuturor și nevăzutele.

II. Și întru unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul Născut, Care din Tatăl S-a născut mai înainte de toți vecii: Lumină din lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut, nu făcut, Cel ce este de o ființă cu Tatăl, prin Care toate s-au făcut.

III. Care pentru noi, oamenii, și pentru a noastră mântuire S-a pogorât din ceruri și S-a întrupat de la Duhul Sfânt și din Maria Fecioara și S-a făcut om.

IV. Și S-a răstignit pentru noi în zilele lui Ponțiu Pilat și a pățimit și S-a îngropat.

V. Și a înviat a treia zi, după Scripturi.

VI. Și S-a înălțat la ceruri și șade de-a dreapta Tatălui.

VII. Și iarăși va să vină cu slavă, să judece viii și morții, a Cărui împărăție nu va avea sfârșit.

VIII. Și întru Duhul Sfânt, Domnul de viață făcătorul, Care din Tatăl purcede, Cel ce împreună cu Tatăl și cu Fiul este închinat și mărit, Care a grăit prin prooroci.

IX. Și întru una, sfântă, sobornicească și apostolească Biserică.

X. Mărturisesc un Botez, întru iertarea păcatelor.

XI. Aștept învierea morților.

XII. Și viața veacului ce va să fie. Amin.

Câte părți cuprinde Simbolul credinței?

Simbolul Credinței cuprinde patru părți:

1. Despre Sfânta Treime (art. I-VIII)
2. Despre Biserică (art. IX)
3. Despre Sfânta Taine (art. X)
4. Despre viața viitoare (art. XI-XII).

Care este articolul I din Simbolul credinței?

Articolul I este: „Cred întru unul Dumnezeu, Tatăl Atotțitorul, Făcătorul cerului și al pământului, văzutele tuturor și nevăzutele”.

Ce înseamnă cuvântul „cred”?

Cuvântul „cred” înseamnă că primesc și mărturisesc ceea ce învață Biserica despre Dumnezeu. El are același sens ca și cuvântul „credință”. Să vedem ce înseamnă „credință”? Există o credință pe care se bazează legăturile dintre oameni și există o credință care întreține legătura omului cu Dumnezeu, între ele este o înrudire, dar și o deosebire. Credința pe care o are un om în ceea ce-i spune alt om este o încredere, care-și poate

găsi întărirea în dovedirea sau arătarea văzută a lucrului care a fost susținut de unul și crezut de altul. Credința în Dumnezeu nu-și poate găsi în viața pământească o astfel de întărire, prin dovedire sau arătare văzută. Dar are și ea o întărire printr-un fel de arătare tainică, nevăzută, în fața ochilor sufletului. Deci credința în Dumnezeu este primirea de către noi ca adevărate, pe bază de încredere în Dumnezeu și pe baza unei vederi sufletești, a tuturor adevărilor pe care le avem prin Descoperirea mai presus de fire, în vederea mântuirii noastre. Sfântul Apostol Pavel ne spune despre credință că „este adevăritarea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor celor nevăzute” (Evr. 11,1). După Teodoret al Cirului, credința creștină este învoirea liberă a sufletului, vederea sufletească a unui lucru nevăzut, statornicia în ceea ce este adevărat, înțelegerea celor nevăzute, po-trivită firii¹.

Care sunt roadele credinței?

Acestea sunt:

1. înțelegerea tainelor care depășesc puterile minții;
2. ridicarea sufletului până la Dumnezeu, cu Care unindu-ne, să ne putem mântui.

Este vreo legătură între credința în lucrurile descoperite și cunoașterea lor?

Sfântul Chiril al Alexandriei leagă credința de cunoașterea lucrurilor credinței prin textul din Ioan: „Și noi am crezut și am cunoscut că Tu ești Hristosul, Fiul Dumnezeului Celui viu” (Ioan 6,69). Credința este înaintea cunoașterii, după cuvântul proorocului: „Dacă nu credeți, nu veți sta în picioare” (Isaia 7,9). Prin dreapta credință se realizează cunoașterea lui

¹ Teodoret, *Despre vindecarea bolilor elinești* I,1, Migne, PG, LXXXIII, col. 814.

Dumnezeu și a adevărului Său și tot prin credință ne ridicăm „la măsura vârstei deplinătății lui Hristos” (Efes. 4,13) și la starea desăvârșită și duhovnicească².

La cunoaștere se ridică omul înaintat în credință și viață duhovnicească încă de aici, de pe pământ, dar desăvârșita cunoaștere se dobândește numai în viața viitoare.

Ce se poate ști despre Dumnezeu cu mijloacele minții omenești și ale firii înconjurătoare?

Cu aceste mijloace noi știm că Dumnezeu există, dar nu știm ce este El, în Sine, în ființa Lui.

Este vreo deosebire între acest fel de a cunoaște existența lui Dumnezeu și cel dat prin Descoperirea dumnezeiască?

Felul cunoașterii existenței lui Dumnezeu prin Descoperire este mai sigur și mai prețios, fiindcă această cunoaștere ne-o dă Dumnezeu Însuși și mintea noastră nu se mai îndoiește. Apoi, pe când cunoștința existenței lui Dumnezeu, în Descoperirea dumnezeiască, pleacă de la credință ca să ajungă la cunoaștere, în aflarea existenței lui Dumnezeu pe calea firii, mintea pornește de la cunoaștere spre a ajunge la credință³.

Prin ce arată firea existența lui Dumnezeu?

Zidirea întreagă, de la făpturile cele mai mici până la cele mai mari, de la cele înzestrate cu mai puțină pricepere până la cele mai înțelepte, de la începutul lumii până astăzi, mărturișește înțelepciunea, bunătatea și puterea Făcătorului. Sfânta Scriptură ia firea ca mărturie a existenței lui Dumnezeu, când

² Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentar la Ioan 4,4*, (6,70), Migne, PG, LXXIII, col. 628.

³ Sf. Vasile cel Mare, *Scrisoarea 235 (către Amfilohie)* I, Migne, PG, XXXII, col. 872.

spune: „Cerurile spun slava lui Dumnezeu și facerea mâinilor Lui o vestește tăria” (Ps. 18,1).

Începând de la Sfântul Irineu și până la Sfântul Ioan Damaschin, toți Sfinții Părinți și Scriitori bisericești dovedesc existența lui Dumnezeu pe baza legii naturale sau firești. Sfântul Grigorie Teologul spune: „Dar cu mult mai înainte decât acestea (adică cerul, luna, stelele), mai presus decât ele și izvor al lor este ființa (lui Dumnezeu), care întrece orice cuprindere și orice înțelegere... Și privirea și legea firii ne învață că Dumnezeu există și că El este cauza creatoare și susținătoare a lumii. Privirea (ne învață că există Dumnezeu) atunci când se așază pe cele văzute și bine fixate și care merg și care sunt, ca să zic așa, mișcate în chip nemișcat și sunt purtate. Iar legea naturală deduce din cele văzute și rânduite de Autorul lor”⁴. Cunoștința despre Sine a dat-o Dumnezeu oamenilor de la început, zice Sfântul Ioan Gură de Aur, dar păgânii, atribuind această cunoaștere lemnelor și pietrelor, au nedreptățit adevărul. Această cunoaștere rămâne însă neschimbată având slava ei nemișcată. Sfântul Pavel zice: „Ceea ce se poate cunoaște despre Dumnezeu este cunoscut de către ei, fiindcă Dumnezeu le-a arătat lor” (Rom. 1,19). Cunoașterea lui Dumnezeu pe calea firii s-a dat oamenilor nu prin glas, ci prin așezarea făpturilor la mijloc, pentru ca și cel înțelept și cel fără minte, cunoscând cu privirea frumusețea celor văzute, să se ridice la Dumnezeu⁵. Ordinea lucrurilor, schimbarea anotimpurilor, a atmosferei, calea armonioasă a elementelor, cursul ordonat al zilelor și al nopților, al lunilor și al anilor, grija pe care o minte atotînțeleaptă o are față de fiecare vietuitoare, supunerea tuturor față de om dovedesc

⁴ Sf. Grigorie Teologul, *Cuvântul II Teologic* 5,6, Migne, PG, XXXVI, col. 32.

⁵ Sf. Ioan Gură de Aur, *Omiliile la Scrisoarea către Romani* 3,2, Migne, PG, LX, col. 412.

existența lui Dumnezeu⁶. Zidirea, zice Sfântul Ioan Gură de Aur, ne duce ca de mână la cunoașterea lui Dumnezeu⁷. Este o cunoaștere care pornește de la fapte și se ridică până la Făcătorul firii.

Pe ce altă cale a firii știm că există Dumnezeu?

Pe calea conștiinței, care, după firea văzută, este al doilea învățător al omului. Sfântul Ioan Gură de Aur și Sfântul Ioan Damaschin spun că învățătura existenței lui Dumnezeu este pusă de El în chip firesc în toți oamenii⁸. Sfântul Grigorie Teologul observă că puterea din noi, înăscută tuturor, prima lege lipită de noi, care ne duce spre Dumnezeu prin cele văzute, este rațiunea⁹.

Cunoaștem existența lui Dumnezeu numai pe calea firii?

Noi cunoaștem existența lui Dumnezeu și pe calea Descoperirii sau Revelației dumnezeiești supranaturale. Dumnezeu Și-a descoperit existența proorocilor, S-a arătat prin Fiul Său Cel întrupat și Se va face cunoscut în împărăția cerurilor. „Duhul”, zice Sfântul Irineu, „pregătește pe om în Fiul, Fiul îl duce la Tatăl, iar Tatăl îi dă nestrăicăciunea pentru viața veșnică, pe care o capătă din faptul că-L vede pe Dumnezeu.”¹⁰ Cunoașterea mai presus de fire a lui Dumnezeu, pe care cei îmbunătățiți moral, ajunși pe cea mai înaltă treaptă a urcușului duhovnicesc

⁶ Teofil, *Către Autolic* 1,6, Migne, PG, VI, col. 1033.

⁷ Sf. Ioan Gură de Aur, *Despre diavolul ispititor*, Omilia 2, n. 3, Migne, PG, XLIX, col. 260.

⁸ Sf. Ioan Gură de Aur, *Cuvânt despre Ana* 1, n. 4, Migne, PG, LIV, col. 636; Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica* 1,1, Migne, PG, XCIV, col. 789.

⁹ Sf. Grigorie Teologul, *Cuvântul II Teologic*, 16, Migne, PG, XXXVI, col. 48.

¹⁰ Sf. Irineu, *Contra ereziilor* 4,20,5, Migne, PG, VII, col. 1035.

după curățirea de patimi, o gustă anticipativ încă din această viață, constituie însăși viața veșnică pentru cei drepti în împărăția cerurilor (Ioan 17,3).

Știm noi ceva despre ființa lui Dumnezeu?

Nu putem cunoaște ființa lui Dumnezeu nici pe calea firii, nici pe calea mai presus de fire. Ființa lui Dumnezeu este „ascunsul” tainic, la care nu ne putem ridica cu mintea și cu care nu putem intra în legătură. Ea este mai presus de orice nume, cum spune Dionisie Pseudo-Areopagitul. Dar noi cunoaștem lucrările Acelei Ființe, Care coboară la noi, cum zic Sfinții Părinți. Toate numele ce le dăm lui Dumnezeu privesc aceste lucrări; înțelepciunea lui Dumnezeu, văzută în lume, este o astfel de lucrare; puterea Lui creatoare la fel. Aceste lucrări le mai numim și însușiri ale lui Dumnezeu, sau pe baza acestor lucrări îi dăm lui Dumnezeu așa-numitele însușiri. În cunoașterea firească, aceste lucrări sau însușiri ale lui Dumnezeu le aflăm prin analogie de la lucrările create; în cunoașterea mai presus de fire avem o vedere mai de-a dreptul a lor.

Ce înseamnă cuvintele: „Cred într-unul Dumnezeu”?

Aceste cuvinte au fost puse în Simbolul credinței pentru a risipi credința deșartă a păgânilor că sunt mai mulți dumnezei. Credința într-un singur Dumnezeu, sau monoteismul, este susținută de toți Părinții și Scriitorii bisericești care s-au ocupat de acest adevăr.

Care sunt însușirile lui Dumnezeu?

- Dumnezeu este unul. Sfântul Apostol Pavel scrie corintenilor: „Totuși, pentru noi este un singur Dumnezeu-Tatăl, din Care sunt toate și noi într-un El; și un singur Domn Iisus Hristos, prin Care sunt toate și noi prin El” (I Cor. 8,6). Dumnezeu este unul singur pentru că unul singur este universul pe

care l-a făcut¹¹. Sfântul Efreem zice: „Dacă nu este un singur Dumnezeu, nu este Dumnezeu”¹².

- Dumnezeu este Duh, cum o mărturisește Mântuitorul Însuși femeii samarince: „Duh este Dumnezeu, și cei ce I se închină trebuie să I se închine în duh și în adevăr” (Ioan 4,24). „El e nematerial și netrupesc”, spune Sfântul Ioan Damaschin¹³. El este izvorul din care își ia începutul toată firea înțelegătoare și duhul¹⁴.

- Dumnezeu este simplu, adică necompus, fiindcă este nematerial. Firea Sa este necompusă și duhovnicească¹⁵. El nu admite nici un fel de adaos în Sine și nu are ceva mai mare, sau mai mic, în Sine¹⁶.

- Dumnezeu este neschimbător, cum ne-o arată Sfântul Iacov prin cuvintele: „Părintele luminilor, la Care nu este schimbare sau umbră de mutare” (1,17).

- Dumnezeu este veșnic, cum ne încredințează cuvintele Apocalipsei: „Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Dumnezeu, Atotțitorul, Cel ce era, Cel ce este și Cel ce vine” (Apoc. 4,8). El este înainte de timp, pentru că timpul este de la El. Însușirea Lui veșnică este că El este veșnic¹⁷.

- Dumnezeu este necuprins, pentru că este nesfârșit și de nespus. Dumnezeu este nevăzut. Cuvântul se adresează către El în tăcere, simțul se tocește vrând să-L cerceteze, iar înțelegerea se închircește vrând să-L îmbrățișeze¹⁸.

¹¹ Origen, *Contra lui Cels* 1,23, Migne, PG, XI, col. 701.

¹² Sf. Efreem Sirul, *Cuvânt contra ereziilor* 3, Assemanni 2, p. 443.

¹³ Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica* 2,3, Migne, PG, XCIV, col. 865.

¹⁴ Origen, *Despre Principii* 1,1,6, Migne, PG, XI, col. 124.

¹⁵ Didim, *Despre Sfântul Duh* 35, Migne, PG, XXXIX, col. 1064.

¹⁶ Origen, *Despre Principii* 1,1,6, Migne, PG, XI, col. 124.

¹⁷ Sf. Ilarie, *Despre Sfânta Treime* 2,7, Migne, PL, X, col. 54.

¹⁸ *Ibidem*.